

Antoine Bodar

Sint Jan 's-Hertogenbosch
Catherina-kathedraal Utrecht
Zondag XVIII (C): 5 VIII 2007

IJDELHEID

'Wacht u voor hebzucht. Geen enkel hebben immers stelt uw leven veilig', zo Lucas (cf. 12,15). Elk bezit is ongemeen eindig. Schattten van de aarde tijdens ons leven vergaard worden te gelegener tijd door motten aangevreten, door dieven gestolen, overgelaten aan lieden die daartoe niets hebben gedaan (cf. Mt 6,19; Pr 2,21).

Het betreft hier niet de wens tot bezit die mate van onafhankelijkheid geeft en in verantwoording wordt nagestreefd.

Wie kent niet de omstandigheid van iemand die hard werkt en bezit vergaart en op grond daarvan in staat is de vorigen (de ouders) zorg terug te geven en de volgenden (de kinderen) te verzorgen, wetend dat die op hun beurt de zorgplicht in terugschenking niet zullen nalaten. Het zo bijeengebrachte bezit zal in het gezicht van de eeuwigheid eveneens eindig blijken maar niet na het in opeenvolgende verantwoording te hebben beheerd. Dergelijke schatten van de aarde zullen die van de hemel geenszins in de weg behoeven te treden (cf. Mt 6,20).

Neen, het gaat om de zucht – om de zucht zelf tot hebben, 'de hebzucht die gelijk staat met afgoderij' (Kol 3,5), de niet los latende drang tot inhaligheid die verwantschap krijgt met gierigheid – de drift die zich slechts om zichzelf te bevredigen zoekt. Want 'waar uw schat is, daar huist ook uw hart' (Mt 6,21).

De rijke boer van de grote oogst in de gelijkenis van Lucas (cf. 12,16-19) kan nauwelijks simpeler aan ons worden voorgesteld: Wat te doen met zo veel oogst, denkt de boer in slimheid? Afbreken de oude schuren en vervangen door grotere. Lange jaren heb ik voorraad. Voortaan eet en drink ik; ik rust en geniet. Deze boerslimheid is geen van ons werkelijk vreemd. Na gedane arbeid heet het goed rusten. En hebben we geen recht op genieten? En ervaren we het niet als onrecht, indien bij voorbeeld iemand net genietend van pensioen evengoed uit het leven wordt weggenomen?

De boer evenwel heeft het in de gelijkenis te veel keren over 'ik' – een man eens te meer van onze tijd daarom, zo lijkt. Bekommert u in uw rijkdom niet alleen om u zelf maar ook om de ander. Dat is de eerste les van de gelijkenis.

Maar wat is tegen rusten en genieten, eten en drinken? Leert Prediker (cf. 2,24;3,13-14) niet dat het beste voor de mens is vrolijk te zijn en ruim te leven na zijn gezwoeg? En geldt dat niet als gave van God? Ja, dat is gave van God. Stellig na gezwoeg.

Prediker evenwel verzucht deze wijsheid van de wereld als dwaasheid in het gezicht van de eeuwigheid. Want hoe dwaas is het leven? We worden geboren, leren en werken, bereiken iets of niets en sterven. Waartoe dient het te leven? Is het niet onzinnig in gezorg en getob? Is het niet absurd in wederkerige kleinmakerij, in de rad van het fortuin, in de even bloeiende schoonheid die weldra verwelkt? Is het leven niet alleen ijdel overbodig in leegheid? Waartoe leidt het genot aan eten en drinken? Het moment van goed innemen is behagelijk en gevolg van prettig innemen leidt tot bevrediging van de zinnen maar waartoe voert het verder? Verder voert het prettig innemen niet. Hoe is het gesteld met onze weelderige kleren en onze eervolle ambten? Zij lijken iets maar beduiden niets. En hoe staat het met hetgeen wij hebben verzameld of

vervaardigd? Even lijkt dat tot iets te voeren maar ten slotte leidt ook dat tot helemaal niets. Ook dat beklift en blijft niet.

Wat is de mens meer dan de zucht van de wind? Het vergaat hem als het dier (Pr 3,19-20): 'Mensen en dieren ademen hetzelfde leven, beiden sterven dezelfde dood. De mens heeft niets voor op het dier. Alles is ijdel. Beiden gaan naar dezelfde plaats. Voortgekomen uit stof keren beiden terug tot stof.' Alles is alleen ijdelheid, weet Prediker (1,2-3): 'Het ene geslacht gaat, het andere komt. Alleen de aarde blijft. De zon gaat op, de zon gaat onder. Zij ijlt naar haar plaats en komt daar weer op.'

Wat baat het leven de mens? Wat troost hem in korthed van leven? Toch ten minste drieërlei: Allereerst de genieting, hoe kort ook. Voorts de in verantwoordelijkheid verrichte arbeid – niet om ons zelf alleen maar juist in gemeenschap met anderen. Verder – zo dat ons is gegund – het geschenk van kinderen die wij mogen volgen tot het tweede en derde geslacht. En dan nog dit: Al kan de mens de daden van God niet van begin tot einde doorgronden, Hij – de Heer – heeft de eeuwigheid gelegd in het hart van de mens (cf. Pr 3,11).

De mens is niet alleen geschapen voor de tijdelijkheid om te passen in de keer van de seizoenen en de geslachten. Hij is niet minder geschapen voor de eeuwigheid. Daarin eerst recht is Hij gemaakt naar Gods beeld en Gods gelijkenis (cf. Gn 1,27). Hij is niet van even, Hij is van steeds, van altijd, van eeuwigheid.

Waarom zijn wij in onze streken in onze tijd zo materialistisch en hedonistisch geworden? Niet slechts om de welvaart, de geldelijke zorgeloosheid. Meer nog, dunkt me, om ons verlies aan geloof in God, om ons gebrek aan uitzicht op eeuwigheid, om onze twijfel die vertrouwen verstikt en overgave verdrijft. Gedragen wij ons niet als de dwaas die bij zichzelf zegt: 'Er is geen God' en die afgaat op eigen bezit en zich laat voorstaan op overvloed – naar de Psalmist (cf. 14,1; 49,7)?

Keren we terug naar de boer in de Evangelielezing die zijn schuren wilde laten vergroten. We stelden al zijn hevige ik-gerichtheid vast. Maar hoe reageert God in de gelijkenis op zijn handelwijze (cf. Lc 12,20-21): 'Dwaas, hoe zoudt gij weten of niet al vannacht uw ziel zal worden opgeëist. Naar wie zal dan gaan wat u hebt verworven? Zo immers vergaat het hem die schatten alleen voor zich zelf vergaart, maar niet rijk is voor God.' Met andere woorden: Ware rijkdom is delende rijkdom en dergelijke rijkdom is rijkdom voor God die u al vanuit de tijdelijkheid naar de eeuwigheid wenkt. En in die wenking luidt de tweede les: Bedenkt elke dag dat ge sterfelijk zijt. De mens kan wikken, maar God zal beschikken. Weest zonder onderbreking waakzaam en vergeet niet te bidden; want ge kent dag noch uur van sterven (cf. Mt 25,13). Midden in het leven immers zijn wij in de dood. De ene gaat vandaag, de andere morgen. Weest dus steeds voorbereid en weest steeds bereid en doet niet net alsof u aan dit lot ontkomt, aan deze dans – de dodendans – ontspringt.

In ons leven – dat is de derde les – gaat het niet om het hebben maar om het zijn. De Heer zal ons niet oordelen naar hetgeen wij hebben vergaard maar naar wie wij zijn geweest. Het betreft niet de quantiteit van ons bezit en ons aanzien. Het betreft de kwaliteit van ons leven en onze liefde. Laat onze schat de liefde, dus God zijn, en brengen we bij Hem ons hart in Wie het rust zal vinden (cf. Mt 6,21).

'We houden het oog gericht niet op het zichtbare maar op het onzichtbare; wat we zien vergaat, wat we niet zien blijft', leert ons Paulus (2 Kor 4,18) die daaraan toevoegt (Kol 3,2.1): 'Zint op het hemelse, niet op het aardse. Zoekt wat boven is, daar waar Christus zetelt aan de rechter hand Gods' – Christus Zelf, 'in Wie alle schatten verborgen liggen' (cf. Kol 2,3).

Laten we de hebzucht afleggen en sterven aan al te aardse gedragingen en zo de oude mens afleggen en ons bekleden met Christus Die de nieuwe mens in ons wekt, opdat we in genade kunnen terugkeren naar de mens die we bedoeld zijn – geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis.

Nu nog zien wij Hem in een spiegel wazig, maar eens van aangezicht tot aangezicht – nu nog ten dele, maar eens ten volle. Nu resten ons naast liefde geloof en op grond daarvan hoop (cf. 1 Kor 13,12-14). Daarom bidden we met de Psalmist (cf. 39,6-8):

'Zie, Gij hebt mijn dagen een handbreed gesteld, mijn levensduur is als niets voor U, elk mens is slechts als ijdelheid. Elk mens is enkel een zucht. Als een schaduw wandelt hij rond. Voor niets maakt hij zich druk en verzamelt zich schatten – zonder te weten wie die zal krijgen. Nu Heer, waarmee zal ik mij troosten? Op U alleen, Heer, heb ik mijn hoop gesteld.'